

Litteraation numero: 103161/13
Haastattelun nimi: Hyvä kysymys 15 Master
Haastattelun kesto: 31 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 18.6.2021

Puhujien merkinnät: RA: Risto Alatarvas
AH: Atte Harjanne
JP: Jaana Palander

Muut merkinnät:

...	Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa
(-)	Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--)	Pois jäänyt jakso
(sana)	Epäselvä sana tai jakso
<u>alleviivaus</u>	Eryyksen painollinen sana tai jakso
[hakasulkeet]	Litteroijan kommentti
[pp]	Päällekkäistä puhetta
[hp]	Hiljaista puhetta
[ep]	Epäselvää puhetta

Huomautukset: --

RA: [syntikkamusiikkia] Ilmastonmuutos näkyy lajikatona ja sääolosuhteiden muuttumisena Suomessakin, mutta hurrikaanit, kuivuus tai merenpinnan nousu eivät vaikuta meidän elämäämme täällä. Nämä ovat kuitenkin todellisia uhkia muualla ja suurimpia syitä ilmastolähtöisen muuttoliikkeen takana.

AH: Mikä on vähän semmoinen hassu kuva. Musta tuntuu, että politiikassa puhutaan, että siellä on just se joku 143 000 000 tai 200 000 000 (sitten on) [0:00:30] joku ajatus, että vuonna X [napsauttaa sormiaan] näin, ja sitten se porukka lähtee liikkeelle. Se on musta tärkeä rikkoa, että ei se sillä tavalla toimi, ei siirtolaisuus toimi niin, eikä ihmiset nyt muutenkaan tietysti toimi niin. [syntikkamusiikkia]

RA: Hyvät päätökset perustuvat tutkittuun tietoon. Hyvä kysymys on podcast, joka auttaa tekemään parempia päätöksiä. [syntikkamusiikkia] Minä olen erityisasiantuntija Risto Alatarvas valtioneuvoston kansliasta, ja tänään puhutaan tästä muuttoliikkeestä, ilmastosiirtolaisuudesta. Vierainani ovat tänään Siirtolaisuusinstituutin tutkija Jaana Palander ja Vihreiden kansanedustaja Atte Harjanne, joka on ennen poliittista uraansa työskennellyt Ilmatieteen laitoksen tutkijana. Tervetuloa.

AH: Kiitos.

JP: Kiitos. [musiikki vaimenee]

RA: Keskitytään ensin tähän raporttiin. Valtava, koko maailmaa koskettava aihe ilmastonmuutoksen vaikutukset erityisesti korkean riskin alueilla, muuttoreitit, turvallisuus. Hallintoon liittyvät näkökulmat on erityisesti Jaana sun heiniäsi, mikä oli sulle tärkein havainto tässä tutkimuksessa?

JP: Kyllä ehkä pysäytti kuitenkin se määrä, mitä on arvioitu, että jo liikkuu ilmastonmuutoksen seurauksista johtuvista syistä. Toki nämä syytän sekoittuu. On moninaisia syitä, mitkä pistävät ihmiset liikkeelle, mutta myöskin ihan ilmastonmuutoksesta ja ympäristöstä johtuvista syistä. Kyllä ne minuakin yllätti ne määrät. Tietysti osa on sisäistä liikkuvuutta, mutta yhtä lailla liikkuvuutta, mitä nyt tuossa tarkasteltiin erilaisten jo tehtyjen selvitysten perusteella.

RA: Niin tässä raportissa te tarkastelitte kuutta maata EU:n riski-indeksiin mukaan, eli ne oli Afganistan, Bangladesh, Meksiko, Afrikan itä- ja länsilaidoilla Sierra Leone ja Somalia ja keskeltä Tyyntä valtamerta saarivaltio Kiribati. Tässä siis on otettu huomioon sekä ilmastolliset ja sosioekonomiset olosuhteet ja maiden sopeutumiskyky. Näistä kaikista maista ei arvatenkaan muuteta just Suomeen. Mitä me tiedetään näistä muuttoreiteistä?

JP: Tosiaan aikaisemman tutkimuksen perusteella me tiedetään, millä tavalla ihmiset ovat aikaisemmin liikkuneet ja sitten voidaan ajatella, ettei ne nyt kovin erilaisia ne reitit tulisi olemaan tämmöisten ilmastokatastrofienkaan kohdalla. Ja tosiaan tiedetään, että ihan kaikista näitä alueilta ei välttämättä Suomeen... vaikka Kiribatilta ehkä se Suomi ei ole ensimmäinen kohde, mutta me haluttiin tähän tuoda erilaisia maita ja alueita. Tosiaan ehkä on parempikin puhua alueista kuin vain näistä maista, mutta se oli nyt tapa keskittyä johonkin vaikka Somaliaan, niin voidaan ajatella, että se on sitten se koko Afrikan sarven alue ja laajemminkin se Itä-Afrikka. Mutta esimerkiksi Somalia on siitä hyvä esimerkki, että sieltähän on Suomeen jo kauan ihmisiä paennut. Tietysti tämä liittyy muuttoliiketutkimuksen perusteisiin, että tämmöiset diasporayhteisöt ja verkostot ruokkii tavallaan myöskin sitä muuttoliikettä, että on helpompi tulla kun tietää, että jossain on ehkä tuttuja tai tutun tuttuja. Toisaalta jotkut maat ovat relevantteja meille niin kuin Afganistan ja Somalia, ja jotkut sitten vähemmän relevantteja niin kuin Kiribati tai Sierra Leone tai Meksiko. Mutta toisaalta me haluttiin tuoda siihen erityyppisiä sen takia, että vaikka Meksiko, sieltä taas sitten tulee EU:n alueelle aika helposti liikkuvuutta näiden vanhojen siirtomaakäytöntöjen takia. Ja nyt kyse on kuitenkin EU:sta ja Suomesta tämmöisenä yhteisenä vapaan liikkuvuuden alueena, niin voi katsoa myöskin sillä tavalla yhteisesti eurooppalaisesti, että mille maille maailmassa Eurooppa on potentiaalinen paikka muuttaa tai hakea turvaa. Toisaalta sen lähialueet niin kuin Afrikka ja Sierra Leone myöskin sitä kautta, että se nyt ehkä kuvastaa sitä aluetta ja että siltä alueelta Länsi-Afrikastakin ja Pohjois-Afrikan kautta voi olla myöskin kyse läpikulkuvaltioista niin kuin Meksiko. Hieman niihin valintoihin vaikutti sekin,

miten Suomella on kontakteja ja kun tarkoitus on katsoa, mitä Suomi voi tehdä, tietysti nämä jo olemassa olevat kontaktit. Mutta ei välttämättä tosiaan muuttoliikettä joka paikasta ihan samalla tavalla ole.

AH: Mä mietin sitä, että on kansainvälisiin globaaleihin rakenteisiin, eurooppalaisiin päätöksiin, linjauksiin, rakenteisiin vaikuttaminen ja sitten, mitä Suomi voi itsensä kokoisena... miten kannattaa vaikka voimavaroja keskittää tai miten taklata. Siinä onkin miettimistä. Tässä on varmaan paljon enemmän just kysymyksiä kuin vastauksia, mutta tämän rapsan myötä musta tuntuu, että on parempia kysymyksiä kuin aikaisemmin.

RA: Ilmastopakkomuuttajia on jo nyt enemmän kuin ihmisiä, jotka pakenevat konfliktien takia. Maailmanpankin arvion mukaan 143 000 000 ihmistä voi joutua muuttamaan maan sisäisesti vuoteen 2050 mennessä. Siis 143 000 000 ihmistä 30 vuoden sisään. Lopullinen määrähän sitten riippuu ratkaisuista. Jaana, minkälaisia ratkaisuja sä haluaisit?

JP: Monenlaisia ratkaisuja. Täytyy monella eri rintamalla ikään kuin lähestyä tätä ja täytyy vastata myöskin monenlaisiin muuttoliikkeisiin ja tilanteisiin ja myöskin ei vaan muuttoliikkeisiin, vaan siihen haluun, mikä ihmisillä on pysyä siellä omalla asuinseudullaan. Elikkä ratkaisun täytyy tosiaan yhtäältä tukea sitä asuinseuduilla pysymistä, niitä mahdollisuuksia tai mahdollisuuksia muuttaa oman valtion sisällä taikka jopa valtioiden rajojen yli. Tosiaan toivoisin, että ne ratkaisut olisivat ennakoivia ja sillä tavalla proaktiivisia, että ei sitten kovin moni ihminen joutuisi turvautumaan siihen pakkomuuttoliikkeeseen, elikkä siihen, että on pakko lähteä. Siinä vaiheessa yleensä ne omat resurssit on jo sen verran loppuun käytetty, että ollaan toisten avun varassa ja niin edelleen. Semmoisia ennakoivia ja proaktiivisia ratkaisuja vaikka nyt sitten muuttoliikkeenkin saralla, mutta tietenkin monesta muustakin näkökulmasta vaikka kehitysyhteistyö ja kauppapolitiikka ja niin edelleen.

AH: Ehkä sitten se haaste päättäjänä on usein se, että meillä on tietty poliittinen tavallaan (kenttä ja) [0:08:03] tapa puhua ja kehystää asioita. Sitä ei aina tutkijana välttämättä hoksaa, että missä instanssissa, ketkä siitä puhuu, mikä on se kieli ja minkä ilmiön kautta sitä kehystetään politiikassa. Se voi johtaa tietyllä tavalla yllätyksiin. Tämäkin on sillä tavalla, että musta tässä ilmastomuuttoliikkeessä on, että onko se tavallaan meillä ilmastopolitiikkaa, jossa sitten korostuu varmaan se, että hei tarvitaan suuria toimia, jotta saadaan vähennettyä sitä muuttopainetta. Onko se kehitysyhteistyöpolitiikkaa, jolloin varmaan korostuu sitten tietyllä lailla, mikä on sinänsä tärkeää, näiden haavoittu(vaisten) [0:08:46] alueiden maiden hallintojen vaikka vahvistaminen. Tai erityisesti turvallisuuden näkökulmasta silloin voi olla, että turvallisetaan sellaiseksi uhaksi ja unohtuu ehkä se inhimillinen perspektiivi, että siellä kuitenkin on ihmisiä, joilla on pakottava syy liikkua (--)[0:09:06] omat toimijuutensa, omat näkökulmansa ja tämäntyyppistä. Sitä on välillä vaikea ennakoita, mihin se tulee ja se, missä voi musta tutkimuskenttä auttaa, niin asettaa asioita mittakaavaan ja just konseptualisoida asioita. Mitä musta tässä rapsassa nimenomaan tehtiin. Mikä on vähän semmoinen hassu kuva, musta tuntuu, että politiikassa puhutaan, että siellä on just se joku 143 000 000 tai 200 000 000 (sitten on) [0:00:30] joku ajatus, että vuonna X [napsauttaa sormiaan] näin, ja sitten se porukka lähtee liikkeelle. Ei nyt ihan näin, mutta vähän sen tyyppinen ajatuskuva. Se on musta tärkeä rikkoo, että ei se sillä tavalla toimi.

JP: Niin ja toisaalta se vuosi X meni jo [naurahtaa].

AH: Niin just näin, että se on asia, joka tapahtuu jo ja siihen voi vaikuttaa hyvin monet seikat. Se tietysti on kiinnostava kysymys, että missä määrin itse asiassa, koska tämä on myös semmoinen ajatus, että me voidaan ilmastopolitiikalla vaikuttaa tähän paljon. Se on ihan totta, mutta tavallaan seuraavat parikymmentä vuotta on kyllä itse asiassa jo putkessa tavallaan sen suhteen, minkälainen ilmastopakote me on tehty. Ilmasto tulee muuttumaan joka tapauksessa. Sää lämpenee sen verran, että sillä on vakavia vaikutuksia. Niitä nähdään jo. Tämä ei ole tosiaan joku asia, joka ratkaistaan tulevaisuudessa tekemällä hienoja hilavitkuttimia, vaan tämä on tosi vaikea yhteiskunnallinen haaste (muutosvoima) [0:10:34 syntikkamusiikkia]

RA: Mitä Jaana sä sanot näistä raameista ja erilaisista sopimuksista ja kiintiöistä? Onko ne toimivia?

JP: Tämmöiset raamit tähän ilmastosiirtolaisuuteen ja pakkomuuttoon ovat riittämättömät. Ei ole tosiaan sitä varten luotu sitä järjestelmää ja sitä on kuvattu raportissakin. Mutta sitten toisaalta meillä on muita raameja: ihan tavallista maahanmuuttoa ja työperäistä ja opiskeluun perustuvaa ja matkustelua viisumilla ja niin edelleen, lyhytaikaista oleskelua ja työskentelyäkin jopa. Tämmöisiä raameja toki on, ja niitä voisi tietysti kohdistaa enemmänkin tällaiseen ilmastosyistä johtuvaan siirtolaisuuteen siinä vaiheessa varsinkin, kun ei ole vielä kyse pakkomuutosta.

RA: Niin Suomessa ei ole ilmasto- ja ympäristöpakolaisen statusta tai oleskelulupaa, jota ulkomaalainen voisi sen perusteella hakea. Pitäisikö olla?

AH: Hyvä kysymys. Tässä tietysti tulee se haaste, mitä tässä on Jaanakin tuonut monesti jo esiin, että tavallaan nämä (on aika) [0:11:53] kompleksisia asioita, varsinkin jos puhutaan olosuhdemuutoksesta, sellaisesta asteittaisesta muutoksesta. Joku alue vaikka kuivuu, ja joka vuosi maatalouden edellytykset vaikka heikennee tai jonkun muun elinkeinon edellytykset rapautuu pala kerrallaan. Milloin on se kynnyks, että voidaan todeta, että tämä on se, joka ajoi muuttamaan. Helposti varsinkin ehkä heikon hallinnon maassa sehän voi olla tämmöinen jännite, joka ajaa erilaisiin konflikteihin (hin ja tekee) [0:12:28] muuta. Se on musta se ehkä haaste, että miten sen määrittelee suhteessa koko siihen päätettiin, meidän olemassa olevaan pakolaisuuden, siirtolaisuuden erilaisiin määritelmiin. Se on yksi haaste, ja ehkä kysymys onkin, että tehdäänkö kehys, jolla voi taklata tätä kaikkea vai joku, millä voi tietyn tyyppistä. Esimerkiksi jos meillä on joku tämmöinen äkillisempi ilmiö tai jotain vastaavaa, mikä kaikki sumputetaan yhteen. Mulla ei ole siihen valmista vastausta, mutta se on musta aika olennaista, mitä se sitten kattaisi. No nyt Jaana on tässä asiantuntija, en minä, mutta jos ajatellaan, että meillä on konflikti, jota ihmiset pakenee, parhaimmillaanhan meillä voisi olla ajatus, että se on väliaikainen, ihmiset palaa sinne. Mutta eihän se nyt aina tietysti näin mene, ja ne voi olla pitkiä ja vaikeita ja usein onkin. Mutta meillä on myös kyse ehkä ensimmäistä kertaa tietyllä tavalla sellaisesta, että jos meillä vaikka

joku alue peittyi veden alle tai käytännössä elinkeinot käy mahdottomaksi, se on erilainen liike silloin. Se musta puolustaa sitä, että ehdottomasti tähän täytyy joku tämäläisyyttä status tai määrittely olla, mutta onko se yksi vai monta, ei ole valmista vastausta, mutta musta ehdottomasti erittäin tärkeä kysymys pohtia. Siinä raportissa taisi jotain hahmotelmia tästä ollakin.

RA: Mites Jaana?

JP: Suomessahan myöskin tämä asia otetaan huomioon, ja täytyisi tosiaan vaikka nyt EU:nkin näkökulmasta hoitaa kansallisella lainsäädännöllä, jos halutaan tällaista kansainvälistä suojelua. Ei nyt välttämättä se pakolaisstatus, jos se nyt halutaan pitää tavallaan tähän poliittiseen pakolaisuuteen keskittyneenä, mutta tietynlaista kansainvälistä suojelua, jos halutaan antaa, tosiaan sitten kansallisella päätöksellä ja tämmöisellä suojelustatuksella. Ja tietenkin EU-puitteissa voi, jos on halua, viedä asiaa eteenpäin, että se olisi sitten EU-laajuinen, mikä ehkä saattaa olla tietyllä tavalla edellytyksenäkin siihen, että Suomi lähtisi semmoiseen mukaan. Mutta toisaalta kyllä meidänkin selvityksen mukaan Suomessa näitä asioita otetaan huomioon. Se, että ihminen on joutunut ympäristövaikutusten takia pakenemaan tai lähtemään kotiseudultaan, ja ei ole ollut edellytyksiä palata ja niin edelleen. Kyllä näitä otetaan huomioon, mutta kuitenkin hyvin harvoissa tilanteissa se tilanne on semmoinen, että katsotaan, että ei voisi palata sinne kotiseudulle. Varmaankin jos esimerkiksi se oma kotisaari olisi uponnut veden alle, tällainen päätösikin Suomessa voitaisiin lopulta tehdä, että tosiaan ei ole edellytyksiä palata, ja sen takia täytyy antaa jonkunlainen suojelustatus. Mutta se ei ole vielä realisoitunut sillä tavalla. Ei ole katsottu kansainvälisestikään muuallakaan kuin täällä Euroopassa, että tilanne olisi niin paha. Se toisaalta kuvaa hyvin sitä, että tämä kansainvälisen suojelun järjestelmä on viimesijainen. Sen pitää olla viimesijainen, ja täytyy miettiä muita keinoja, koska se on niin traaginen niille ihmisille. Oikeasti he ovat menettäneet jo kaiken, eikä ole enää mitään muuta mahdollisuutta tai vaihtoehtoa kuin saada jostain muualta suojelua, ja sitten (ei ole) [0:16:19] enää mitään resursseja muuta kuin ehkä mahdolliset sosiaaliset resurssit, mitä siihen mennessä elämässä on saanut kerrytettyä. Toivoisin, että näillekin ihmisille mietittäisiin tosiaan muun tyyppisiä... mutta toisaalta täytyy olla se viimeinen mahdollisuus hakea sitä kansainvälistä suojelua, jos ei enää mikään muu ratkaisu ole auttanut. Elikkä se täytyy pitää auki, mutta täytyy painottaa niitä muita ratkaisuja, koska ne ovat aina humanimpia ja tukevat sitä ihmisten osallisuutta ja toimijuutta.

RA: Jos katsotaan vähän peräpeiliin, mitä nämä menneet isommat muuttoliikkeet on opettaneet erityisesti 2015–2016? Te katsotte tätä vähän eri vinkeleistä ja molempien havainnot kiinnostaa.

AH: Ehkä mä voin aloittaa. Musta se näkyi sillä tavalla, että se oli ehkä esimerkki siitä, että ei oltu otettu semmoisia signaaleja, joita varmasti olisi ollut tarjolla, kuitenkin päätöksenteossa mietitty ihan loppuun asti, mitä se tarkoittaa meidän nykyisille maahanmuuttoon liittyville rakenteille, tämän tyyppisille. Se varmaan oli sellainen heräte. Ja se ongelma on siinä, että jos tavallaan tulee yllätetyksi jossain asiassa, jää ehkä vähän semmoinen... en mä tiedä, onko trauma oikea sana, mutta sen kuulee, että se heijastuu vieläkin joissain jutuissa. Mutta toisaalta musta se myös muistuttaa ehkä siitä, että siinä missä me ollaan ihmisinä aika muutosvastaantaisia ehkä usein ja vaikea käsitellä erilaisia yllättäviä muutoksia, kuitenkin ollaan aika sopeutuvaisia. Ja yhteiskunta Suomessa on myös itse asiassa aika hyvin resilientti ja robusti käsittelemään uusia haasteita.

JP: Joo tuosta 2015 ja -16 itselle jäi semmoinen vähän huono jälkimaku siinä mielessä, että kun siinä oli tosiaankin kyse siitä kansainvälisoikeudellisestikin suojatusta oikeudesta paeta sodan alta ja hakea kansainvälistä suojelua, ja kun sitä ei tuntunut nyt saavan lähialueilta Euroopasta. He saivat sitä lähialueilta ihan siitä naapurivaltioista: Jordania, Libanon ja niin edelleen. Mutta nämä maat olivat kyllä aivan liian suuren taakan alla siinä ja ovat edelleenkin. Tosiaan Atte katsoi kansallisesti Suomessa, miten asia ehkä näkyi. Mutta jos katsoo Euroopan reunoilta ja sieltä Lähi-Idän näkökulmasta, kyllä aika pessimistiset odotukset nyt tämän ilmastosiirtolaisuuden ja pakkomuuton suhteen on siinä valossa, miten ei ollut solidaarisuutta eikä valmiutta edes mennä sen kansainvälisen suojelujärjestelmän mukaan tai tukea sitä. On vaikea tietysti osoittaa selkeitä velvollisuuksia, mutta tukea sitten niitä maita ja niitä järjestöjä, jotka sitä tukea olisivat siinä hetkellä enemmän tarvinneet.

RA: Korona, puhutaan vähän vielä siitä. Minkälainen vaikutus tällä kriisillä on teidän mielestä tilanteeseen? Onko nähtävissä jotain?

JP: No toki tietysti korona on vaikuttanut liikkuvuuteen, esimerkiksi työperäiseen liikkuvuuteen tai palaamiseen itse asiassa niistä paikoista, missä on mahdollisesti oltu vierastyöläisinä. Varsinkin jos puhutaan näiden haavoittuvien maiden näkökulmasta. Elikkä sellaista liikkuvuutta tietenkin on, että lähdetään lähialueille tai kauemmas töihin ja sillä tavalla tuetaan sitä kotiyhteisöä ja omaa perhettä. Tietysti tämä on vaikeutunut koronan aikana. On siirtolaisia jäänyt työttömäksi ja ovat yrittäneet palata, eivätkä välttämättä aina kovin hyvin ole edes päässeet palaamaan ja niin edelleen. On tällä heijastusvaikutuksia tähän meidänkin aiheeseen, mutta se ei ole ehkä se ydinasia ollut, eikä mekään sitä varsinaisesti ole tutkittu tässä selvityksessä.

AH: Niin. Mä jotenkin kuvittelisin, että se isoin haastavin vaikutus on just se, että korona voi aiheuttaa sen, että se, mitä vaikka köyhyyden torjunnassa on saatu aikaan, siinä otetaan taka-askelia globaalisti. Ja sehän tietysti vaikuttaa kaikkeen. Se vaikuttaa just niihin asioihin, jotka tietyllä tavalla on se pohja, josta käsin ilmastomuuttoliikettä, siirtolaisuutta koetaan ja toisaalta hallitaan. Se on semmoinen katto tavallaan, että se vaikeuttaa varmasti kaikkea. Sitten tälleen pistemäisesti niin kyllähän se nyt oli aika nihkeä, jos ajattelee, mitä viime vuonna tapahtui. Kyllä semmoinen kansallinen sisäänpäin käpertyminen oli aika yleinen reaktio tähän kriisiin, ja se ei lupaa hyvää. Mutta toisaalta mä olen toiveikas sen suhteen, että nyt ehkä enemmän herätään siihen, että ei tämmöinen globaali pandemia ole ohi missään ennen kuin se on kaikkialla ohi. Ehkä tässä nyt tulee toinen kierros, jossa korostuu tämän yhdessä taklaaminen, ja ehkä siitä voidaan oppia jotain tämäläisyyteen kaikkia koskettavan, mutta epätasaisesti jakautuvan haasteen kohtaamiseen. Tämä on tämmöinen toiveikas ajatus. [syntikkamusiikkia]

RA: Nyt on aika antaa myös kysyjän vuoro teille. Mitä te haluaisitte kysyä toisiltanne? Tutkija poliitikolta ja poliitikko tutkijalta, vaikka Jaana voisi aloittaa.

JP: Joo. Me ollaan puhuttu nyt tuosta solidaarisuudesta, ja se on tietysti todella hankala kysymys ja ennakoimisesta myöskin ja kauaskatseisuudesta. Haluaisin kysyä, kun nyt tässä ovat tulijoinilla tämmöiset haavoittuvat maat, mikä on yhtä kuin köyhät maat, kun ajatuksena tosiaan on, että nämä maat eivät itse pysty... ei ole resursseja vastaamaan näihin haasteisiin. Nämä ovat monesti myöskin niitä maita, joista me emme toivo emmekä halua vaikka tätä kansainvälistä siirtolaisuutta ja työperäistä tai opiskeluperäistä välttämättä tänne Suomeen niin paljoa. Mutta jos tässäkin raportissa nyt tämä nähtäisiin yhtenä osana tätä, että muuttoliikkeellä pyritään lieventämään näitä vaikutuksia. Näetkö miten realistisena tällaisen ajatuksen läpimenon tuolla poliitikkojen piirissä, että lähdetäisiinkin tätä niin sanottua tavallista maahanmuuttoa lisäämään tai erilaisia projekteja sen ympärille kehittämään, missä näistä köyhemmistäkin maista enemmän joko työperäistä tai esimerkiksi opiskeluperäistä liikkuvuutta tulisi?

AH: Tämähän on siis todella jakava kysymys tietysti politiikasta tällä hetkellä. Se on selvä, ja sillä tavalla ei voi koko poliittisen kentän puolesta puhua, mutta samaan aikaan tämä on käsi kädessä tietysti monen (-) [0:24:13] demo(graafisen) trendin kanssa, joissa meillä väestö ikääntyy ja toisaalta ajatellaan, että tarvitaan myös uutta työvoimaa. Tavallaan toi kulkee siinä käsi kädessä. Ehkä muutenkin semmoinen kansainvälinen kehitys, kaupungistuminen, jonka takia ehkä se yhteiskunta, johon vaikka joku kotoutuu, on vähän toisenlainen kuin aikaisemmin, siihen liittyvä työnmurros. (Tämä on politiikon vastaus, mutta) vaikea sanoa. Tavallaan on semmoisia lähtökohtia, joista näkisi, että tämä voi toimia osana, että tunnustetaan se. Ja kun tässä on tietty vääjäämättömyys, joka on erilaista kuin vaikka konflikti (vaikka joku voisi sanoa) (-- [0:24:50] sillä tavalla, ettei niitä kaikkia voida estää ja näin, mutta tämä on erityyppinen ilmiö verrattuna ehkä sellaiseen perinteiseen pakolaisuuteen osin. Mä näkisin, että tässä olisi mahdollisuus tehdä sellaista fiksua, proaktiivista... ja luoda sellaisia instrumentteja, että voitaisiin ottaa enemmän porukkaa vastaan. Mutta täytyy kyllä sanoa, että kyllähän me on nähty, että tämä on hyvin polarisoiva aihe, jolla jotenkin saa helposti ihmiset liikkeelle, jolla saa politiikkaa yksinkertaistettua, johon on tarjolla myös hyvin populistisia, yksinkertaisia vastauksia. Mutta se tietty kiistämättömyys ja vääjäämättömyys on ehkä erilainen. Jos meillä käytännössä muuttuu elinkelvottomaksi joku alue, siinä on aika vähissä argumentit sen puolesta, etteikö siihen pitäisi vastata. Varsinkin ottaen huomioon, että tässä vielä tietysti tämä kumulatiivisten päästöjen rooli on sellainen, että itse asiassa ne vauraat yhteiskunnat on ikään kuin tosiasiallisesti myös vastuussa enemmän siitä, että näin on päässyt käymään. Mä luulen ja ehkä toivon, että se voi kääntää tietyllä tavalla uutta lehteä tässä, mutta kyllähän tämä tämän hetken poliittinen tilanne on vaikea tämmöisten ajatusten kannalta. En sitä kyllä kiistä.

RA: Mitä Atte kysyisit Jaanalta?

AH: Hirveä määrä kysymyksiä [nauraa] osaan varmaan vastaakin, jos ja kun luen sen raportin. Jos katsoo vaikka Afrikkaan, siellä väestö kasvaa suuresti ja oletettavasti myös vaurastuu, jos ei tässä nyt ihan kaikki mene tosi huonosti. Miten näkisit, että toimijakenttä globaalisti ja ehkä Kiinan hyvin erilainen lähestymistapa ylipäänsä globaaleihin tämäntyyppisiin kysymyksiin... Mitkä on ne keskeiset pelaajat tässä sanotaan 20–30-luvulla ja ehkä siitä eteenpäin, ja katsotaanko me niitä erilaisia näkökulmia kuin ehkä tämä meidän perinteinen? Miten ne pitäisi huomioida? Onko se YK vielä? Onko se EU? Ketkä tässä on määrittämässä tätä kenttää vielä?

JP: Joo, ihan hyvä kysymys siinä mielessä, että toisaalta, mikä ei ole tullut vielä esille, maailmassa on erilaisia alueita ja minäkin haluaisin nähdä, että nämä alueet ja alueelliset suuremmat valtiot, joilla menee paremmin ja ovat taloudellisestikin paremmissa tilanteissa, ottavat vastuuta siitä omasta alueestaan myöskin näissä ilmaston muuttoliikekysymyksissä. Esimerkiksi mä toivon, että se Kiribati ei tule meidän pöydälle täällä Suomessa, vaan siellä on eri valtiot sillä alueella, jotka ottavat ikään kuin koppia siitä ongelmasta. Mutta meillähan nyt voidaan ajatella, että se Afrikka, niin kuin mainitsit, vaikka Pohjois-Afrikka, se on, tosiaan voisi ajatella, että meidän aluetta ja tuo Lähi-Itä siinä mielessä, että sen verran kuitenkin meillä täytyisi löytyä sitä kauaskatseisuutta ja solidaarisuutta, että mietitään ainakin nyt, että meillä on jonkinlainen, jos nyt ei velvollisuus, niin mahdollisuus ainakin positiivisesti vaikuttaa niitten alueiden kehittymiseen. On se sitten kaupan keinoin tai tämän liikkuvuuden ja erilaisen vaihdon keinoin. Mutta myöskin haluan painottaa, että toki se päävastuu on siellä omista maissa. Mailla on velvollisuus tukea ja huolehtia omista kansalaisistaan ja myöskin esimerkiksi Pohjois-Afrikassa alueellisesti siellä on jo taloudellista yhteistyötä, vapaata liikkuvuutta, ja sitä kehitellään nyt Afrikan Unioninkin keskuudessa vähän siihen suuntaan, mitä Euroopassa on ollut. Toki en nyt ole asiantuntija siinä, mutta ainakin poliittiset puheet ovat sen suuntaisia, että haluttaisiin tosiaan nähdä, että Afrikka tukee keskenään toinen toisiaan sillä tavalla, että vaikka taloudellisesti ja muutenkin ihmisten hyvinvointi kasvaa. Tämä on tietenkin toivottavaa, ja eri alueilla toivon, että alueellisesti ensisijaisesti näihin haasteisiin vastataan. Se on aina tehokkaampaa. Kyllä edelleen näen, että me tarvitaan kansainvälistä perälautaa tai esimerkiksi nämä kansainväliset järjestöt, jotka sitten viime kädessä tukevat näitä aivan kaiken avun ulkopuolelle jääviä ihmisiä. Ja ei se oikein mikään muu taho nyt voi olla kuin YK ja sen alaiset järjestöt. Tietenkin on tällaisia niin kuin Punainen Risti ja Punainen Puolikuu, jotka siinä ohessa tietenkin ovat tärkeitä. Ja kyllähän Euroopallakin on ihan kansainvälisestikin ja erityisesti meidän lähialueilla tärkeä rooli tämmöisessä riskienhallinnassa ja katastrofiavussa. Siitähan me ei olla puhuttukaan tässä varsinaisesti. Katastrofiapu on tärkeä osa-alue, mistä voisi puhua toisen podcastin verran.

RA: Kiitos hyvistä kysymyksistä ja kiitos, että olitte vieraina Jaana Palander ja Atte Harjanne.

AH: Kiitos.

JP: Kiitos.

RA: [syntikkamusiikkia] Kuuntelit valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan Hyvä kysymys -podcastia. Löydät muut jaksot osoitteesta tietokayttoon.fi sekä podcast-palveluista ja Spotifysta. [syntikkamusiikkia]